

...EMPTY (HEKAYƏ)...

... "H o m o h o m i n i l o p u s t e s t . . ."

...Teoya sonuncu məktub...

...Sərçə qanadları...

...Kamal Abdullanin paradiqması...

Ziyad Quluzadə.

. . . E m p t y . . .

(Hekayə)

“Mənim dostum yoxdur, mənə inanan da, qohumum da yoxdur,
mənə kömək edən də yoxdur, ancaq mən hər şeyə rəğmən mübarizə aparacaq və kral
olduğumu isbat edəcəyəm”

Mark Tven, “Şahzadə və Dilənçi”

"Samittto Murizza Akirre – Xalq artisti, Qızıl dərviş mükafatı laureatı".

"Opera və balet teatri"nin zirzəmisindəki divara vurulmuş afişanın altında belə yazılmışdı.

Divarların illərlə yığışan çirkini digər afişalar örtmüşdü.

...otağın küncündəki köhnə döşəyin üzərinə divardakı sənətkar sərilib xoruldayırdı. Adəti üzrə oynadığı rolların əlbisəsini heç vaxt əynindən çıxarmayan artist ən son oynadığı V.Şekspirin "Hamlet"indəki HAMLET rolunda qalmışdı. Bəşəriyyətin çox şey borclu olduğu Hamletin əlbisəsini geyinmiş II Hamlet xorultusunu kəsib gözlərini açdı. Hərəkətsiz, fəlc olmuş adamlar kimi gözlərini tavanda, divara vurulmuş afişalarda, bir küncə qoyulmuş boy aynasında, qapının sağ tərəfinə yığılmış köhnə kitablarda və onların üzərində yığılıb qalmış quru çay tənəkləri ilə dolu saralmış stəkanlarda gəzdirdi.

"Vaxt deyilmi?" - deyə boşluğa pıçıldadı.

Qışdır . "Qız qalası" məğrur kral kimi əsrlərdir dalğalara qovuşub gələn xəzri küləklərinə sinə gərir. Bu küləklər Bakının küçələrində "Gilavara" qarışib özünü AKİRREnin dünyaya açılan yeganə, balaca pəncərəsinin qırıq şüşəsinə çırpırdı. Əzəmətli binanın bir küncündəki balaca otağa sığmış xalq artistinin divarlara yapışdırılmış həyatının afişalarını yellədir, dərddli adamın mənliliyini silləliyirdi.

Samittto Murizza Akirre yorğun göz qapaqlarını yumdu. Səfil sənətkar otağını qəribə xorultu ilə doldurdu.

... Ağ boşluqda bir müddət addımladı. Ayaqları onun iradəsindən asılı olmayaraq sürətlənir, addımlarını bir-birinin ardınca boşluğa atır, gah da yavaş-yavaş pəncələrinin altını boşluğa yapışdırır-yapışdırır yürüyürdü. Boşluqda ağ, kənarları qırmızı güllərlə bəzənmiş ensiz yol peyda oldu. Yolun sonunda gözəl, sifəti nurlu bir adam durmuşdu. Onun ayaqlarına uzanmış, cır-cındır geyinmiş adamlar az qala dillərini çıxarıb dırnaqlarının arasına qədər yalayacaqlardı. Qanadlı insanlar isə digərlərindən bir az yuxarıda durmuş, ona böyük heyranlıq və məftunluq hissi ilə baxırdılar.

O adam dar, bəyaz cığır boyu iri addımlarla, sifətində səmimi və xoşbəxt gülüşlə Akirreyə yaxınlaşdı.

"Deməli, o sən sən?" - dedi və yenidən gülümsədi.

"Kim?" - deyə Akirre coşğunluq içində nə deyəcəyini bilmədən olduğu boşluqda donub qaldı.

"Bəli. O səni seçib..." – dedi. Bir müddət böyük lütfkarlıq və sevgi dolu nəzərlərini Akirrenin sifətinə zillədi. Akirre isə özündən yüzlərlə dəfə pak və ali təbəqəyə mənsub olan nurlu bir adamın ona belə münasibəti qarşısında xəcalət çəkirdi. Alçalırdı. Boşluqda əriyib köhnə Hamlet əlbisəsinin geriye qalan cındırlarında yox olurdu.

Nurani qoca başındakı əmmaməsini və əynindəki mündirini çıxarıb Akirreyə verdi. Sonra isə bayaqdan ayaqlarına düşüb yalvaran insan sürüsünə onu göstərib dedi:

"O, onu seçdi. O ki, ədalətli və adildir. Bu gündən sonra günahlarımızın bağışlanması üçün əfəndinizə o, müraciət edəcək"

Akirre ayaqlarına düşmüş günahkar insan sürüsünün dillərini çıxarıb ağız seliklərini barmaqları arasına axıtmalarına dayana bilməyib dik atıldı. Bu Ketti idi. Pişiyi sinəsi üstünə alıb öpdü və dodağının altında pıçıldadı. "Yaxşı ki, o səni insan kimi yaratmayıb." Üzərində Şah Edipin anası ilə öpüşməsinə əks etdirən səhnələrlə bəzədilmiş gümüş üzüyü olan alicənab adamın əli Akirrenin daxmasının alminium qapısını hörmət və həyəcanla döydü. Əlindəki qovluqu qucaqlayıb otağın küncündə büzüşüb qalmış, yorğun sinəsinə qoyduğu pişiyinin qulaqlarının dibini qaşıyan sənətkara baxdı.

"Akirre müəllim" - dedi və utandığından sağ qulağına taxdığı sırğaya qədər qızardı. O, diksindi. Cəld gözlərini Kettinin qulaqlarından qapıya çevirdi. Bu teatra təzə düzəlmiş gənc rejissor TOTdur. TOT GODS.

Samittto Murizza Akirre ondan hansısa naməlum qəzet üçün müsahibə almağa gələndə və ya belə gənc rejissorlar ona təsadüfən rol vermək istəyəndə zəmanəsindən və

teatrdan ürək dolusu şikayət edər, özünü sənətə qurban vermiş duha kimi göstərirdi. O, bunu elə böyük nuraniliklə və dahiyənəliklə oynayırdı ki, beyni sənətkarlıq nağılları ilə dolu gənclər Akirrenin daxmasının qapısından çıxıb əzəmətli "Opera və Balet teatr"ının dəhlizlərinə düşən kimi ürəklərində xoşbəxtlik və fəxrlə öz-özlərinə deyirdilər: "Mən də onun kimi olacağam. Bütün ömrümü sənətə qurban verəcəyəm."

Akirre cəld yerindən qalxdı. Kettini qucaqlayıb asta-asta qapıya yaxınlaşdı. Totun əlini sıxdı. "Ah, bu lənətə gəlmiş teatr"-dedi və rolunu neçənci dəfə dəhiyanə şəkildə oynamağa başladı.

Söhbət əsnasında Akirre oturduğu stulunda gah ayaqlarını bir-birinin üstünə sallayırdı, gah da qollarını sinəsində çarpazlayırdı. Hərdən də, gəncliyindən bəri yola-yola yerində bir-iki tük saxladığı qaşlarını çatıb, nüfuzedici nəzərlərlə Totun gözlərinin içinə baxırdı.

Totun həyəcan və fəxr dolu çıxışı, Akirrenin isə qeyri-adi sənətkar rolu bitdi. Nəhayətdə o, Totun hazırlayacağı "Postmodern oyun" tamaşasında zübur etmiş Hz. Məhəmmədi oynamağa razı oldu. Tot həyəcandan içə bilmədiyi çayına baxdı və sənətkarın əlini sıxıb getdi.

Akirre uzun müddət pişiyi ilə oynadı. Kettiyə onu necə sevdiyini danışdı. Cındır paltosunu çiyinə atıb çölə çıxdı. "Fantanlar bağı"ndan keçib, özlərini bir-birinə göstərmək üçün şəhərə tökülən gəncləri yara-yara qala divarlarına doğru yürüdü. Kettini öpə-öpə bir müddət içəri şəhərin dar küçələrini gəzdi. Axşam düşdü. Ulduzlar qara buludların arasından adda-budda sayrışırdı. Hava küləkli idi. Üşüdü. Evinə qayıdıb, döşəyinə uzandı. Kettini qucaqlayıb yatdı.

"Qız qalası"nın divarlarına zəncirlənmişdi. Dəniz sahilində gəzişən adamlar, qalanın qabağından ötüşən maşınlar onu görmürdü. Zəncirləri qırmağa çalışır, Zevsə lənət yağdırırdı. Ağlamaq istəyirdi. Göz yaşları qurumuşdu. Qarğalar cinsiyyət orqanını didib yerə töküdü. Birdən qalanın başında Heraklın sifətinə bənzər bir polis peyda oldu. Qarğaların ona verdiyi əzaba dayana bilmədi. Bağırdı.

Ketti yatmış sənətkarın sinəsini cırmaqlayırdı. Qollarını açdı. Ketti otağın küncünə qaçıb divara sığındı. Sol ayağını qaldırdı və otağı batırdı. Akirre ifadəsiz nəzərlərini ona zilləmişdi. Sonra gözlərini yumdu.

Çovğunlu fevral günlərindən biridir. Deyəsən, böyük çillə idi. Akirre universitet tələbələri və Totla birlikdə "Postmodern oyun" tamaşasını məşq edirlər.

...gün keçdikcə zavallı sənətkar özünü zübur etmiş müqəddəs hesab etməyə başladı.

Hamletin əlbisəsini əynindən çıxarıb Hz.Məhəmməd kimi geyindi.

Zübur etmiş müqəddəs Hz.Məhəmməd teatrın dəhlizlərində, şəhərin küçələrində tutduğu adamlara o dünya və Allah barəsində uzun-uzadı hədislər uydurub danışdı.

"Postmodern oyun" tamaşası mart ayının sonunda, Novruz bayramı qurtaran kimi nümayiş olundu. Tamaşaçı salonu Totun məhəllə uşaqları, tələbə yoldaşları və paytaxt qəzetlərinin mövzu qıtlığından özlərini bura atmış köşə yazarları ilə dolu idi. Nəticədə, "Opera və Balet teatri"nin tamaşaçı salonunun ön cərgəsi dolmuşdu.

Salon 3-cü zəngdən sonra qaranlıqlaşdı. Tamaşa başlandı. Akirre tamaşanın ortasında peyda oldu. Səhnəyə çıxanda doluxsundu. Boş salona və adda-budda oturmuş adamlara baxdı. Uzun müddət olduğu yerdə donub qaldı.

"Günahkarlar"-dedi və susdu. Sonra monoloqunu başlamaq üçün boğazını arıtladı. Xırıltılı səslə dilləndi.

"Lənətə gəlmiş xalq! Mən indi sizi necə paklaşdıracağam? Günahkarlar dəstəsi.

Sizin üçün Allah da acımır. Bilirsinizmi niyə? (sükut) Ona görə ki, siz qırmaqlanmağı sevirsiniz, torpaqlarınız əlinizdən alınıb, arvad kimi meydanlarda, əlində qərənfil, ağlamağı bilirsiniz."

Akirre bir neçə saniyə ara verdi. Əllərini havaya qaldırıb dizləri üstə yerə çökdü. Və var gücü ilə qışqıra-qışqıra çıxışını davam etdirdi.

"Məscidləriniz bazar, axundlarınız dilənçidir. Daha ora mənim evim də deyil. Sizə oranı pak və təmiz saxlamanız üçün vermədimmi? Sökün oraları. Qovun ora yığışanları. Cənnətə düşmək üçün ibadət etməyin. Təmizlənin."

Akirre monoloqunun ortasında başında qəribə bir ağrı hiss etdi. Bu, əruz vəznində şeirlər yazıb, müsəlman müqəddəslərini məhd edən Miri idi. O öz ayaqqabısının sağ tayını onun dini mənliliyini təhqir etmiş Akirreyə tulladı və Totu söyüb tamaşanı tərk etdi. Vəcdə gəlmiş kütlə əllərində olan çipsi dənələrini, Koka-kola və yarımçıq yeyilmiş qoğalları Akirreyə tulladılar.

Şəhər qəzetlərinin köşə yazarları Xalq artisti və Opera Balet Teatrının operadan və baletdən uzaq olan "Postmodern oyun"a görə əməlli-başlı biabır etdilər. Teatr rəhbərliyi Akirreni zirzəmidəki evindən, Mədəniyyət Nazirliyi isə verdiyi titullardan azad etdi. Zühur etmiş "Hz.Məhəmməd" öz Kettisini qucaqlayıb "Milli park"ın yaşıllığında uzanmışdı. Gözlərini aylı səmaya zilləyib baxırdı. Qaranlıq səmada adda-budda ulduzlar sayrışırdı.

...müsəlmanların matəmə qərq olunduğu "Qətl günü" hamı şamını götürüb məscidə cumur. Tanrıya ibadət edir və evlərinə dönüb günah dolu həyatlarına qaldıqları yerdən davam edirdilər. Axundların və dindar qadınların ahu-zarı ölənlər barəsində heç bir məlumatı olmayan insanların tükələrini biz-biz edir, onlarda tanrıya qarşı qorxu hissini tərbiyə edirdi.

Gilavara qoşulub gələn əzan səsi zühur etmiş "Hz.Məhəmməd"ın ruhunu oxşadı.

Uzandığı yerdən dik atıldı. Ayaqlarını sürüyə-sürüyə gəlib məscidə çıxdı. "Axır ki, evimi tapdım" deyib, sevincək içəri daxil oldu. Səcdəyə oturmuş yüzlərlə insanın arasından keçib namaza başçılıq edən axundun yanına gəldi.

"Durun. Bu gündən sonra namaz qılmağın yeni qaydalarını öyrədəcəyəm. Ey, mömünlər! Artıq, gözlədiyiniz müqəddəs zühur etmişdir. Budur, qarşınızda yenidən peyğəmbəriniz olmağa gəlmiş Hz.Məhəmməd."

Vəcdə gəlmiş müsəlmanlar zühur etmiş "Hz.Məhəmməd"i qolundan tutub çölə atdılar. Axund Akirreni məscidin həyətində camaata göstərib: "Ey qardaşlarım. Bir azdan bu şeytan özünü tanrı adlandıracaq. Tanrı demirmi ki, şeytana uyanlar mənim yolumdan sapanlardır. Sizin ona atdıığınız hər daş təmizlənen 100 günahınıza bərabərdir." Dedi və əlindəki balaca daşı Akirreyə tulladı. Mömün müsəlmanlar onu daş qalaq etdilər. Akirre öldü.

İndi Akirrenin üzərinə yığılan daşlardan zühur etmiş müqəddəsin məzarı düzəldilib və insanlar buranı ibadətqaha çeviriblər.

Ketti məscidin qapısı ağzında oturub Akirrenin məzarına şam yandırmağa gələnlərə miyoldayıb mərhəmət dilənir.

Ziyad Quluzade

"Homo homini lupus est..."

"Həmişə fikirləşirdim ki, nə zamansa azad olacağam. ...oysa, mənim taleyimə əbədi məhbus həyatı yazılıb.

Bəlkə, qızım, öz ərinə atanı fəxrlə göstərə bilməyəcəksən. Bəlkə, arvadım, əziz SUNAm, bir də bazar meydanından ərinin qoluna sığınıb gedə bilməyəcəksən.

Ancaq bir həqiqət var ki, siz mənsiz də var olacaqsınız. ...yaşayacaqsınız...

HEFFANın doğulduğu günü xatırlayıram. Mənim balaca qızım. Daha sən yetim qalacaqsan."

Yazmağına bir az ara verdikdən sonra, beton lövhələrlə tikilmiş divarın ləkələrinə gözlərini gəzdirdi. Xeyli vaxt nə isə düşündü və otağa yayılmış sükunəti kədərli ahı ilə pozdu.

-Hə, onu deyirdim axı, HEFFANın doğulduğu gün. Mən onda da elə indi olduğum kimi yazıq və çarəsiz idim.

Həyatda bəzən elə anların olur ki, ölüm belə səni xilas edə bilmir. ...başqasına getsən yəqin ki, ruhum narahat olmaz. Uşaqları bilmirəm.

Sən necə də gözəl qadınsan əzizim SUNA. -o rabitəsiz cümlələri pıçiltı ilə səssizliyə söylədi və qələmi əlinə alıb vəsiyyətnaməsini yazmağa davam etdi.

"Bilirəm ki, bu həbsxanada hamı əbədi olaraq, ömrünün sonuna qədər məhkum olunub. Hər kəsin əbədi məhkumiyətdə belə nə zamansa azadlığa ümidinin olması - bəlkə də inamı - nə yaxşı şeydi..

Sağ ol, mənim qızım. Çalış, bu əclaf dünyada atanın namusunu qoruya bil.

Sağ ol, mənim əziz arvadım, gecələr tək qalmamaq üçün qonşulardan birini çağırırsan, kənd meydanından keçəndə isə o qonşunun qoluna sığınma, mən narahat olaram..."- o, hamı ilə vidalaşdıqdan sonra göz yaşına bürədiyi vəsiyyətnaməni bükdü və masanın üzərinə buraxdı.

Qalın kəndir tavandan asılmışdı. MAHMUD gözlərini kəndirin boğazına keçirəcəyi hissəsinə dikib, qəmli-qəmli gülümsündü.

Sonra dəmir barmaqlıqlar arasından boz çöllüyün ortasında uçan qurumuş ağaca baxdı. Bu tənha və kimsəsiz çöllükdə belə həyat davam edirdi.

Külək əsir, quru budaqlara qonan qara qarğalar isti çöllüyün səssizliyini pozur və bu qoca məhkuma öz xoşbəxt həyatının nəğməsini oxuyurdu. Sonuncu nəğməni...

MAHMUD balaca pəncərədən boz və boş çöllüyə azadlıq arzusu ilə baxarkən, indiyə qədər yaşadığı həyatını gözlərinin önünə gətirirdi.

Ögey anasını öldürməyi, əbədi məhkum həyatı, 19 illik cəza və nəyahət, bu gün.

Qırışmış göz qapaqlarını yazıq-yazıq yumub-açır, dərd çəkməkdən zəif düşmüş ürəyinin dəhşətli bir əzabla sıxıldığını duyurdu. Soyuq həbsxana divarları ona bir də vərəm xəstəliyini bağışlamışdı.

Buna görə də durmadan öskürür və tez-tez əlindəki qırışmış dəsmalı ilə filtirsiz "ASTRA" çəkməkdən saralmış buğları və çənəsi üzərindəki qan ləkələrini silirdi.

Onun uzun müddətdir qırılmayan sifəti BOMJ-u xatırladırdı. MAHMUD uşaqlıqdan bəri çiyinlərində hiss etdiyi, o səfaləti və kimsəsizliyi 19 illik həbsxana həyatından sonra daha da əzabla yaşadı.

- Ömür boyu əzab çəkmişəm. Hərdən, qonşumuzun oğlu təmiz paltarlarını geyinib harasa gedəndə, mən də, onun paxıllığını çəkirdim. İndi inanıram ki, tanrı insanlara taleni yazmır.

O, bizi bu dünyaya müharibə aparmaq üçün yollayır. Bu da müharibə. Bu da imtahan...

Anam məni doğanda ölmüşdü. (İlk dəfə ağlayıb fəryad qoparmağımın səbəbini də ona yas tutmağımla əlaqələndirirəm)

Mənim ona ən çox ehtiyacım olan vaxtlar, o yox idi. Hərdən də inanırsan ki, tanrı bu dünyada yaxşılıq və pisləri əvvəlcədən bilir. Cənnətə və cəhənnəmə gedəcək olanları o özü seçir. Nə isə...

İndi daha 45 illik həyatımda nə zaman xoşbəxt bircə gün keçirdiyimi də xatırlamıram. Görən, mənim elə anım olubmu..?"

O, uzun müddət susdu. Gözlərini həbsxana divarlarında gəzdirdi və nəhayət, otağın bir küncünə sığınıb ağladı.

"- Mən ağılsız. Məgər sənə lazım idi?! Heç o, mənim doğma anam da deyildi."-Tək olanda MAHMUD işlədiyi günahın peşmançılığını belə çəkirdi.

Özünü həbsxana karidorlarında danlayırdı. Arvadı gələndə isə -Mən bunların hamısını namus və şərəf üçün etdim... Eşidirsən SUNA? Mən hamısını özümüz üçün etdim. O qəhbə, bizi bütün kəndə biabır edə bilərdi - deyirdi.

MAHMUD fikirləşirdi ki, onun bu hərəkətlərini arvadı bəyənir və ona görə də öz ərinə sədaqətini heç vaxt itirməyəcək.

Ərinin şərəf və ləyaqətinə layiq olmaq üçün SUNA da gecə yarısından qalxmış ehtirasını bir təhər boğacaq və ay işığında abırına sığınıb oturacaqdı.

-SUNA, qızımızı qoru. Daha mən burdan namus təmizləmək üçün çıxıb bilməyəcəyəm. Başa düşürsən?..

Boz çöllüyün isti sükunətində ılıq bir küləyin xışıldatdığı quru ağacın həzin səsi onun üçün sonuncu nəğmə idi. MAHMUD kəndiri boğazına keçirdikdən sonra dodağının altında pıçıldadı- əşədüənnə la ilahə illallah və əşədüənnə Məhəmmədin abduhu və rəsulu-. O, tanrısına ibadət edə-edə, onun qanunlarını pozdu.

Ayağının altındaki balaca stulu itələdi və sallandı.

O sallandıqca külək qurumuş ağacı yellədir və budaqlarını xışıldadırdı. MAHMUDun son nəfəsi kəndirə bürənmiş boğazından çıxanda, qurumuş ağacın üzərində qurulmuş qarğa yuvası uçdu. QARRRR, QARRR... - deyə qarğalar pəncərəyə qonub fəryad qoparırdılar.

Qarğaların uçmuş evlərinə matəm tutduğu, MAHMUDun sallandığı bir vaxt SUNA qızının gecələr evə gec gəlməsindən qonşulara şikayətlənirdi.

İndi daha MAHMUD yoxdu. O bilmir ki, qızı "LİVE" barda bir gecəsi 10 manata çıxır.

Görən, o atasının namuslu bir kişi olduğunu bilirmi?

Külək məktubu masanın üzərindən qalındırıb dəmir barmaqlıqlar arasından çöllüyə atdı.

Məktub çöllüyün ortasında uçan balaca təpənin üstünə düşdü və bir neçə aydan sonra çürüyüb torpağa qatıldı.

Hərdən güclü tufan qopanda vəsiyyətnamənin tozlarını aparıb SUNAnın evinin qabağına atır.

MAHMUDun ölümü əbədi məhbuslar həbsxanasında böyük bir təşvişə səbəb oldu. Burada yaşayan bütün insanlar həqiqəti dərk etməli oldular.

Ömürlərini sonuna kimi azadlıq həsrəti ilə boz çöllüyün quru ağacına baxmaqla keçirəcəklərini anladılar.

Görən, bu cür həyat tərzini hamı qəbul etdimi? Yox. MAHMUD öləndən sonra daha üç nəfər özünü öldürdü. Onlar da çoxdan dağılmış ailələrinə məktublar buraxaraq öldülər...

Məktublar heç vaxt ünvana çatmadı. Özünü öldürmüş atalar qızlarına namuslu olmağı vəsiyyət edib gedirdilər. Onlar elə bilirdilər ki, bununla öz övladlarına heç bir atanın verə bilməyəcəyi sərvət buraxıb gedirlər.

Ancaq həyatın lap dibinə yenmiş bu əbədi məhkum övladlarına atalarının qoyub getdiyi quru nəsihət dolu mirasdan daha çox onlardan geri qalacaq olan bir neçə qəpik idi.

Zaman keçdikcə həyatın baş gicəlləndirən qarmaşası qızlara uzun illərdir həbsxanada yatan atalarını unutturur, qadınlara isə həyatına və bütün varlığına nifrət etdiməyi öyrədirdi... daha doğrusu yapışdırırdı...

Uzun illər atasını gözləməkdən bezmiş qızciğaz bir gecə yarısı səfələtin hökm sürdüyü daxmasında yasını tutub özünü məişətin lap içinə atır. Daha kimsəni gözləmədən "həyat"ına davam edir.

Axşamdır... Ulduzlar özünü qaranlığın qoynuna atıb... Ay nurunu balaca sahil daxmalarının üstünə töküb.

Pəncərə qabağına qoyulmuş şam işığı qadının sifət cizgilərində oynadır. Göz yaşlarını şamın ətrafına pərvanə kimi səpir və dodağının altında pıçıldayır...

İndi gecədir.

Qaranlığa oxuyuram nəğməmi.

Zülmətin içindən boylanır ulduzlar

...xəsis...

...xəsis...

Daha gəlmə.

Daha səni gözləmirəm.

Unutmuşam. Çoxdan unutmuşam.

Məhkum arvadları beləcə, uzun illər gözlədikdən sonra, ərlərini unudub öz həyatını yaşamağa başlayır.

-

Biz bir yerdə qaçacaqdıq. Hə, yəqin bilirəm ki, o arvadının gəlməməsindən narahat olub.

Bax, elə buna görə gedib özünü asdı. Axı, yazıq arvad nə etsin?.. –AKİF divarda vurulumuş şəkilə baxdı və dilləndi.

-Hə. Arvadı da gözəldi ha. De, hansı köpək oğlunun haqqı var ki, durub belə gözəl qadına heç vaxt gəlməyəcək bir ərin yolunu gözlə demək olar. Heç kimə. -deyə MİR gözüünü divardakı şəkillərə zillədi.

Bu həbsxanada hər şey gərçək həyatda olduğu kimi acımasız, uydurma və uyğunsuz idi.

Namusu... şərəfi... və qeyrəti... üstündə əbədi məhkum olan bu adamlar divarlara çılpaq qızlarla yanaşı öz analarının, bacılarının və arvadlarının da şəkillərini vurmuşdular.

Hərdən ehtirası qalxmış məhkum divardakı lüt qız şəkillərinə baxmaq əvəzinə çasıb qonşusunun arvadına da baxırdı.

Onun arvadını gizli-gizli sevirdi. Bura belə idi. Bax, beləcə...

Payız ayları idi. Axşam saat 21:45. Böyük otaq boyu uzanmış iki mərtəbəli çarpayıların üzərində əbədi məhkumlar yatıb.

Onlar bəzən səhərə kimi gözlərini qırpmadan tavana zilləyir və uzun xəyalara dalır, nə

zamansa azad olduqlarında nə edəcəkləri barədə düşünürdülər.

-Yəqin evdəkilərə heç nə demərəm. Birinci LENA ilə sevişdiyimiz yerlərə gedərəm... Eh. Mən də pis gənclik keçirməmişəm.

Sonra uzun-uzun XƏZƏRin sahillərində gəzərəm. BAKI bulvarında balıq tutanlardan xahiş edərəm ki, bir dənə də balıq mən tutum.

Onların əlindən tilovu alaram və balıqları tutaram. Yox... Onları öldürə bilmərəm.

Daha mən heç kimi öldürə bilmərəm. Yəqin onu tutduqdan sonra açıb yenə buraxaram. Azadlığa buraxaram...

İllər ötdükcə azadlığın rəngi də, dadı da, qoxusu da dəyişir.- VALODİYA yerinin içində uzanıb beləcə xəyallar qururdu.

Burada olan bütün məhkumların azadlığa gizli ümidi var idi.

Onlar ölənə qədər burada qalmaq fikrini özlərindən çox uzaqlara göndərmişdilər. Bu insanın nə zamansa öləcəyini unutmaması kimi bir şeyə bənzəyir.

...Onu unudublar...

Hamının yatdığından əmin olandan sonra MİR və AKİF MAHMUDla bir yerdə hazırladıqları qaçış planını yeni dostları VALODİYAya göstərdilər.

MİR planın üzərinə qoyduğu zəif şamın işığında gözlərini bərəldə-bərəldə yeni dostu VALODİYAya azadlıq haqqında elə nağıllar danışdı ki, buna kim olsaydı beləcə ağız açıq qulaq asardı.

-Deməli belə. Bax, bu planı biz 2 ildir hazırlayırıq. Hər altıncı gün saat 13:45-də növbə dəyişir.

Növbə dəyişəndə arada fasilə verilir. Yəni 13:50-yə kimi 5 dəqiqə bu kalidor boş qalır. Həmin beş dəqiqədə biz tualetə getmək bəhanəsi ilə çölə çıxacağıq və ordan isə azadlığa.-Bunu dedikdən sonra hamısı birdən gülməyə başladı.

Onlar güldükcə ağızlarında adda-budda qalmış dişləri özünü çölə atırdı. Bu insanların varlığı kimi dişləri də azadlıq həsrətində yaşayırdı...

- Neçə ildir divarın dibini qazırıq. Ordan çölə çıxmaq üçün böyük bir dəlik açmışıq. Həmin yerdən sürüşüb çöllüyyə çıxacağıq. Divarın o tərəfinə keçən kimi qaçmaq lazımdır.

Divarların küncünə qoyulmuş əsgərlər bizi görə bilərlər. Mən bir neçə dəfə buna nəzarət etmişəm. Həmin vaxt onlar nahara çıxırlar və başları yeməklə qarışır.

-Bəs çöllüyyə çıxandan sonra nə edəcəyik?-deyə VALODİYA gözlərini AKİFin sifətinə zillədi.

-Əsas məsələ bu divarın o tərəfinə keçməkdir. Ondən sonra ALLAH kərimdi- MİR astaca dilləndi və neçə vaxtır təmizlənməyən, uzanmış, kirli dırnağını çertiyojun üzərinə, cızılmış

qara xəttin üstünə qoydu.

Onlar həmin xətti bir neçə dəfə müxtəlif rəngli qələmlərlə qaralamışdılar.

Hətta bu çertiyonun üstündə o qədər işləyirdilər ki, bu xəttə ad belə qoymuşdular. Azadlıq xətti... ƏZRAYIL poçdu... alın yazısı... və.s.

MAHMUD gəncliyində çoxlu romanlar, şerlər oxuduğu və bir az da fəlsəfəni sevdiyi üçün olmalı idi ki, xətlərin ən məhrəm hissələrindən tutmuş bütün əlamətdar xarakterlərini bu qalın kardon üzərinə çəkdikləri çertiyoya yazmışdı.

VALODİYA maraqla çertiyoya baxır və 35 illik məhkum həyatının sonda azadlıqla bitəcəyinə hələ də inana bilmirdi. Ancaq o, hamının azad olmasını və qaçmasını istəyirdi... bəlkə bu həbsxana həyatını yaşayan bütün insanlara məxsus bir şeydir.

Heç bir qul bütün insanların qul olmasını istəməz.

VALODİYA astaca dilləndi.- gəlin, bunlara da deyək. Qoy hamı qurtulsun.

Bunu eşidər-eşitməz AKİF donquldandı

-Kəs Səsinə. Sən istəyirsən ki, bunların hamısı qaçanda şübhələnsinlər. Sən elə bilmə ki, beş dəqiqəyə bu qədər adam azadlığa çıxa bilər. Bu beş dəqiqə də heç biz qaça biləcəyikmi?

Akif VALODİYANIN bu humanist düşüncəsinin nəticəsini yaxşı görmədiyi üçün onun qolundan tutub möhkəmcə sıxdı. Pıçılı ilə dedi- Sənin müqəddəsliyin əgər bizim bütün planımızı alt-üst etsə, onda səni öz əllərimlə əbədi cənnətə yollayacağam. Eşidisən? Əbədi cənnətə.

-Bəlkə cəhənnəmə düşdü.-Şam işığının durmadan tüklü sifətində oynadığı MİR pıçıldadı.

-burdan getdikdən sonra onun üçün ikisi də eynidir.-deyə Akif ona baxdı və VALODİYANIN qolunu buraxdı.

Çerdiyonun üzərinə qoyulmuş şamın zəif işığı özünü həyatın zülmətində tapmış məhkum gözlərində parladı və söndü.

-Qaçırlar, qaçırlar- deyə saldat məhkumların arxasınca bağırdı. O hələ əsgərlərlik həyatının 1-ci ayında idi.

Təcrübəsiz saldat silahi necə gəldi tuşlayır və atəş açırdı. AKİF, MİR və VALODİYA durmadan qaçır, yığılır və tez-tez arxalarına dönüb baxırdılar.

Həbsxanada həyəcan signalı eşidilir, hay-küy, təşviş bütün çöllüyü bürümüşdü.

İndi daha güclü külək əsir, quru ağac daha tez-tez budaqlarını yerə tökürdü. İndi azadlıq daha çox xoş gəlirdi. Hər addım həyəcanında, hər nəfəs alışda azdıq idi.

Qaç-aqa yenidən həbsxanaya qayıdaram deyə düşünməkdə də azadlıq var idi. Bəlkə də azadlığın zirvəsi.

İndi daha heç kim yoxdu... Nə əsgərlər, nə də çöllük boyu ucalan signal səsləri.

Ucsuz-bucaqsız çöllüyün tənhalığında azadlığına qaçan bu adamlar hara gedəcəyini bilmədən hey qaçırdılar.

Çöllüyün bitdiyi yerdə ilanların ulaşıdığı, tanrı mərhəmətinin hiss olunmadığı sap-sarı səhra başlayırdı. Onlar bu səhranın acımasız dərinliyinin fərqinə varmadan özlərini onun qoynuna atdılar.

Külək durmadan qumu məhkumların qurumuş dodaqlarına çırpır və yorğun sifətlərini azadlıq ətri ilə doldururdu.

Hərdən onlara elə gəlirdi ki, sifətlərinə vuran külək azadlıq ətri yox, azadlığın gərçək çirkabıdır.

Nəhayət taqətdən düşən VALODİYA özünü qumun üstünə sərdi. Başını yerə qoyanda beyninin hansısa bir nöqtəsindən belə bir fikir keçdi - görün, azadlıq budurmu? Ya bəlkə hələ bizim ona çatmağımıza çox var.

Bir neçə gün ac və susuz üfəqə doğru durmadan qaçan məhkumlar tez-tez hara gedəcəklərini unudurdular.

Onlar uzun illərdir hazırladıqları qaçış planında nədənsə heç vaxt sonranı fikirləşməmişdilər.

Oysa, bütün xətlərin, nöqtələrin adları var idi. Yalnız azadlıqdan sonranı yox idi. İndi "azadlıqdan sonradır". Bəlkə də azadlıqdır. .. Səhranın qızıl bulutlar arasından boylanan günəşi... xaos kimi birdən gələn qum tufanı... və nəhayət azadlıq...

VALODİYA uzandıqı yerdə son nəfəsini verirdi.

O, astadan amma var gücü ilə pıçıldaııb axırncı sözlərini deyirdi.

"MİR. Mən LENAYa söz vermişəm. O, məni gözləyəcək. Bilirəm. Mənim ölümü... də olsa, ona apar. "

MİR qüssəli baxışlarını VALODİYANın sönmüş gözlərinə tikmişdi və ağlayırdı.

Göz yaşları qurumuş dodağına düşən kimi onu acgözcəsinə yalamağa başlayırdı. VALODİYANın ölümü MİR üçün bəhanə olmuşdu. Var gücü ilə ağlayır və göz yaşlarını yalayırdı.

Xəfif bir külək əsdi... Belə küləklər insanın qəlbində əbədi rahatlıq hissi oyadır.

AKİF arxası üstə uzanıb bulutlu səmaya baxırdı. Qara buludların səhranın üzərində belə sıx topalaşması AKİFin ürəyincə oldu. Nəhayət ki, yağış yağacaqdı. Bir neçə saat keçdi və səhranın əbədi dostu günəş özünü göstərməyə başladı.

Hardansa naməlum bir yerdə hələ də həzin bir külək əsməkdə idi.
"Hardasan?"

Bax, sənə deyirəm bu ilanlar ulaşan boş səhranda günahsız azadlığa çıxma bilməsək daha bizdən insanların içində rahiblik etməyimizi gözləmə." AKİF tanrısını arxayın edirdi.

Onun bu dünya barəsində və tanrıya olan münasibətlə əlaqədar öz fikri var idi. Bu "öz fikir" indiyə qədər yerə enmiş İNCİL, AVESTA və QURANİ - KƏRİM də belə yoxdur.

AKİF dünyanı və insanları başı boş buraxılmış xaosa bənzədirdi. O tanrının varlığını təsdiqləyir ancaq onun istədiyi an yer kürəsindəki hadisələrə müdaxilə etdiyini qəbul etmirdi.

"Dur. Bir balaca dərin qazsaq onu yerləşdirə bilərik."-deyə Akif yoxlayıcı nəzərlərlə MİRə baxdı. Bu an gözü birdən VALODİYANIN ətli sifətinə sataşdı. O indiyə kimi VALODİYANIN belə kök və ağ olduğunu bilmirdi...

"Mən ona söz vermişəm. Sən eşitmədin nə dedi?. Onu LENASINA aparacağıq. O, azadlığı görəcek"-MİR göz yaşlarını daha da gücləndirib var gücü ilə AKİFİN üstünə bağırırdı.

"O, onsuz da azadır. Başa düşürsən indi onun ruhu göylərdədir.

Tanrısına hesabat verirdi ki, bu xaosun içində o, öz insanlığını necə qorudu. Anla, bu cisimdir. Sən onu Lenasına aparıb çıxrana kimi çürüyüb gedəcək." VALODİYA ondan da bərk çığırır, ancaq ağlamırdı.

"Mən aparacağam. Onu sonuna kimi aparıb Lenasına çatdıracağam." O gücü çatdığı qədər psixoloji gərginlik yaradıb göz qapaqlarının arxasında nə qədər su var idisə hamısını son damlasına qədər çıxardıb dodaqlarına tökməyə çalışırdı.

"Bax, əzizim. Onun paltarları bizə kömək edə bilər. Özünü burda basdırırıq.

O, özü də istiyər ki, biz azad olaq. Onun ruhu onda rahat olacaq." Deyə, Akif bütün vasitələrlə Miri öz fikrindən döndərməyə çalışırdı.

"aparacağam"- deyə qışqırdı və Valodiyanı çiyinə qoydu... "onun əlləri şişib və ağdır" Mir fikirləşdi...

"Apar. Sənə heç bir kömək etməyəcəyəm. Axıra kimi özün apar." Akif ona baxır, pis-pis gülürdü.

İntəhasız səhranın dərinliyində bir cəsəd və iki nəfər səfil insan hara isə gedirdilər.

Onlar bu "hara isə"nin adını azadlıq adlandırırdılar. Bəli, azadlığa gedirlər... Gedə-gedə arxada buraxdıqları qum təpələrinin dərəsində hansısa insani hislərini unudurlar. Mir 2 gün Valodiyanı ən hümanist duyğu ilə daşıdı.

Və nəhayət, üçüncü gün o özü də yorulduğunu hiss etdi. Mir elə yorulmuşdu ki, Valodiyanın cəsədini gərəksiz bir əşya kimi tullayıb ondan bir neçə metr uzaqlaşdı və

qumun üstündə uzandı.

Akif isə asta-asta gəlir, hərdən dodağının altında fit çalır, səmaya baxır və günəş saati ilə vaxtı hesablayırdı. Mir onun bu qədər rahat və xoşbəxt olmağının mənbəyini bilmirdi.

O, bilmirdi ki, onun Lenaya apardığı əmanətin ayağında heç bir barmaq qalmayıb. Dünən gecə, Akif onları gizlincə kəsib cibinə doldurmuşdu və yol boyu yeyirdi.

Gecə səhərə kimi isə, Valodiyanın bütün bədənindəki qan axıb, çoxdan qumun canına hopmuşdu. Mirin yükü yüngüləşmişdi.

İnsan kütləsinin içində azadlıqlarına olan bu mübarizə bitəcəkdi və onlar məqsədlərinə çatmış olacaqdılar. İnsanın azadlığı yalnız onun yanında başlayır və onun yanında bitir.

Gecə saat 3. Akif saatları günəşlə dəqiq müəyyən edirdi. Ancaq o, axşamlar vaxtı uydururdu. Uydurulmuş zaman...

Ay öz saralmış nurunu qum təpələrinin üstünə sıra ilə paylayırdı.

Sonsuz səhranın ənginliyində MİR və Akif Valodiyanın ətli yerlərini dişlərinə çəkir, aya doğru mahnı oxuyurdular.

Valodiya 3 günlük ərzaq ehtiyatını ödəmişdi. Yemək bitdikdən sonra Mirdə ümumi halsızlıq başladı.

Onlar arasında Valodiyanın cəsədi bitdiyi andan gizli bir şübhə başlamışdı. İkisi də bir-birindən qorxurdular.

Ancaq təbiətə və ucsuz-bucaqsız səhraya qarşı həmişə bir mübarizədə idilər və bir-birinə arxayın idilər. İnsanlar bir-birinə qarşı münasibəti o zaman insani duyğularla bərkidirlər ki, həmin vaxt onların qarnı doymuş olur.

Məhkumlar da beləcə qarınları doyandan sonra sonsuz səhranın amansız üzünə qarşı durmaq üçün bir olmalarından və dayaq durmaqdan başqa çarə görmürdülər.

Şübhə, qorxu və arxayınçılıq- bunların üçü də bir adama yönələndə insan daha rəzil və amansız olur.

Axşam idi. Hər ikisi uzanmış və qorxu içində vücudlarını tanrılarına tapşırmışdılar.

Ulduzlu səmanın pak işığı olan ay az qala bu səhraya yenmişdi.

"Bu mübarizədi. Birdəki, o məndən çox gücsüzdür.

Onun azadlığa çıxmaq şansı yoxdur. Bu gecə onu öldürəcəyəm. Nə qədər olmasa mən ondan güclüyəm" beləcə Akif düşünür və xısın-xısın gülürdü.

Mir qorxu içində tanrısına yalvarır və ona söz verirdi ki, azadlığa çıxan kimi minlərlə qurban kəsəcək.

"-Sən ..."

"-nə olub? Hə. Mən" deyə zola akif Mirin fikrini öyrənmək istəyirdi.

"-Əgər mən də... onun kimi olsəm, məni də yeyərsən? "-Mir bu son sözləri əzab çəkə-çəkə dedi.

"-bəs sən?"

"-Heç vaxt"

"-mən də"

Akif daha əvvəlki kimi qorxmurdu. Çünki, Mirin hümanist qəlbi icazə verməzdi ki, onu yesin.

Ancaq, səhv etdiyini çox gözəl bilirdi. Bilirdi ki, əgər ac qalmamaq üçün Valodiyanı yedisə, deməli onu da yeyərdi.

Ona görə də birinci addımı atmalı və həm həyatını qurtarmalı, həm də yol üçün ərzaq tapmalı idi.

Mir isə özünü Akifin sözlərinə elə inadırmışdı ki, daha onun nə zamansa öldürüləcəyini düşünmürdü.

Ancaq o öz aləmində ağıllı bir fənd işlədib Akifi öldürəcək və onun cəsədi ilə azadlığa çıxacaqdı.

Onlar iki gün beləcə bir-birlərinə vəd verə-verə, bir-birlərini öz azadlıq yollarındakı birgə mübarizlərinin labüdlüyünə inandıra-inandıra yaşayırdılar. Ancaq zaman keçdikcə və təbii tələbatlar artdıqca şübhə və ovlanma hissi daha da güclənirdi.

Axı, cismin arzuları ruhunkundan daha amansız və dəf edilməzdir.

O, bu gecə öldürəcəkdə. Daha bu işə son qoymalı idi.

Qurumuş dodaqlarını bir-birinə sürtüşdürə-sürtüşdürə düşündü. "Bu gecə sonun gələcək. Sən qaldıqca ariqlayırсан. Deməli belə, yorğunluqdan dəli kimi yatmağa başlayanda, gizləncə pıçağını götürərəm. Və BİTDİ. "

"QAN... YAMAN DADLI İMİŞ... Mən heç Valodiyanın qanında bu ləzzəti görməmişdim. Heyyy. Mən indi dünyanın ən xoşbəxt adamıyam. Gətir bura qolunu əclaf. Sən elə bilirsən mən bilmirəm.

İstəyirdin ki, məni bu gecə öldürəsən? Hə." Pıçağı cəsədin qurumuş barmaqları arasına soxmağa çalışır.

"-Al. Al öldür. Öldür. Məni öldür. Hahaha."

Akif Miri şakkaladı və çantasına yığdı. 5 gün o, beləcə yaşadı.

Nəhayət, ərzağı bitdikdən 1 gün sonra onda daha şiddətli heyvani hisslər baş qaldırmağa başladı. İndi aradabir qabağına çıxan əqrəbləri, səhrada təzə-təzə görməyə başladığı qayaların arasındakı kərtənkələləri tutub yeyirdi.

Burada, qayalıqların arasından süzülüb gələn saf su balaca gölməçəyə dolurdu.

Gölməçənin ətrafında rəngarəng çiçəklər, quş səslərinin qarışıq amma ardıcıl melodiyası və yaşıllığın təkrarsız təbiət qoxusu var idi. Akif sifətində qurumuş qan ləkələri ilə, gözlərinin üstündəki yorğunluq hissi ilə, içində ölmüş ruhu ilə bu cənnətə ifadəsiz-ifadəsiz baxırdı.

O, uzanmış, qapqara dırnaqlarını hələ gənc qız təravəti ilə nəşələnən çiçəklərin üstünə yavaş- yavaş sürtür, nə edəcəyini bilmirdi.

Ağacların üstündə qalaq-qalaq yığılıb qalmış meyvələr, ətrafda gəzişən çöl dovşanları, balaca tısbağalar və ağacların ən zəif nöqtələrindən akrobatlıq edən meymunlar onun gözlərini qamaşdırırdı.

O, asta-asta gölməçəyə gəldi və gölməçənin qırağına çıxmış qurbağanı götürüb yeməyə başladı. Sonra isə oxuya-oxuya gölün uzanmış çiçəkərini parçalayır və paklanmağa çalışırdı. İndi səhrada itirdiyi xoşbəxtlik hissini xousunu duyurdu. Ancaq azadlıq adında bir şey hiss etmirdi.

Görən, bunun səbəbi onun heç vaxt azad olmamasında idimi?

Quşlar oxuduqca elə bil qorxurdular ki, nə zamansa payız gələcək.

Məhz, ona görə də cəh-cəhlərini elə tez-tez çıxarırdılar ki, sanki qəlbindəki bütün mahnıları bu yaz oxuyub qurtarmalı idi. Axı, o heç bilmir bəlkə payız heç vaxt bitmədi. Azad olmağa doğru atılan addımlar kimi...

Quşların payız həsrəti...

Ruhunu səhrada itirmiş adamın azadlıq uğurunda mübarizəsi...

Vəhşi təbiətdə sonsuz səhranın ortasındakı balaca vahədə meymunlara qoşulub bağıran bu adam azadmı oldu?

P.S- Mən qış fəsli ağacıma yapımış tənha yaşıl yarpağam.

Qarlar deyir "-sən azadsan."

Külək deyir "-sən azadsan"

Mən tənhayam, azadmıyam?

*insan insanı yeyir (latın ata sözü)

Ziyad Quluzadə.

Teoya sonuncu məktub.

esse

Salam, Teo!

Artıq Vinsent Van Qoq yazmır?

Səma təlatümlüdür...

O, ağlamaq üçün dolan buludların arasından sızan günəş sarısını sevirdi.

Teo, "qarğıdalı zəmisində", "günəbxanlar"ın Tanrıya zillənmiş çöhrələri arasında gəzib qoca, tənha Vinsentin sarı rəngini axtarmalı havadır.

Apostol?! Yox! Mən İsanın özüyəm! Bütün kömür çıxaranların İsasıyam!

Borinaj göyləri həmişə təlatümlü olurdu. Öz balaca, miskin daxmalarındakı kasıb həyatın məşəqqətlərinə dözən Borinajlılar Vinsenti əsl müqəddəsə çevirirdilər. O, şaxtalardakı ağır iş rejimindən və aclıqdan cismi ilə birlikdə ruhunun da yaşamaq həvəsi ölmüş adamlara nağıllar uydururdu...

...şirin və ümid dolu nağıllar...

Vinsent özü də, bu miskin kömür çıxaranlarla birlikdə uydurduğu "cənnət və əbədi səadət" nağıllarına inanırdı. Əgər əlində olsa idi, deyərdi ki, İsa yenidən zühur edəcəksə yalnız Borinajlının əzabına məlhəm sürtmək üçün gələcək.

Bir gün "ulduzlu gecə"də torağaylar uçuşarkən "kartof yeyənlər"in daxması döyüləcək və Məsih evə daxil olub, alçaq tavanlı otağın alatoranlılığını nura qərq edəcək. Acı və günah dolu kömürçixaranların sifəti ilahi rəngə boyanacaq. Vinsent buna inanırdı. Ancaq hər şey əksinə oldu. Köhnə daxma qapısını Məsih yox, Yevangeliya kilsəsinin keşişləri döydü.

Hz.Məryəmin və apostolların, Hz.İsanın çarmıxa çəkilərkən üzünə çökən şafəq sarısının əksi olan kilsə təsvirləri...

...buxur iyi...

...kilsənin hündür tavanına qalxıb Tanrının ümmansızlığında əriyib heçliyə çevrilən oratalar və kantatalar...

Kömürçixaranların qapısını həmin kilsələrdən gələn keşişlər; de Yong və Van Den Brinq döydülər. Onlar Van Qoqun tavanı ilahi yağmurları evin ortasına tökən, yarı uçuq daxmasına girəndə, o, xəstəhal uzanmışdı. Vinsent şaxtadakı uçqun zamanı ölmüş 52 nəfərin ruhuna dua oxuyurdu. Və bütün borinajlılar onlara yaşamaq üçün ümidverənin daxmasına yiğışmişdilər.

"Cənab Van Qoq! Siz kilsəyə nə qədər ziyan vurduğunuzu bilirsiniz?"- deyə, Van Den Brinq gombul qarnını tumarlaya-tumarlaya mızıldandı.

"Sizi kilsədən qovmalıdırlar. Dəli olmusunuz. Qovun, bu həşəratları?" De Yong qışqırırdı. Səma yenə əvvəlki kimi təlatümlüdür. Ümidverənin daxmasından qovulan çarəsiz borinajlılar öz miskin evlərinin yolunu tutdular. Kilsə onu keşiş vəzifəsindən azad etdi.

...tənha, yalnız, pulsuz, yeməksiz Van Qoq...

Teo, sənə həmişə minətdaram. Ona görə ki, Borinaj şaxtalarının qabağında ac borinajlıni çəkərək bomj həyatı keçirən Tanrı evindən qovulmuşu xilas etdin.

...və sən qəlbinin böyüklüyü...

...və sən Teo! Vinsentin Borinajda, madam Denin verdiyi otaqda, küncdəki yatağından necə sıçrayıb "Bu qədər mənasız keçən illərdən sonra nəhayət mən özümü tapmışam! Mən rəssam olmaya bilmərəm!" deyə-deyə ümidlə sənə öz "cızma-qaralar"ını göstərdiyini ki, unutmamısan.

Ettenin təlatümlü səmasında Tanrının göz yaşlarında "Yox! Heç vaxt, Heç vaxt" deyən keyin səsi eşidilirmi?

Vinsent sevirdi; Ursulanı, Keyi, Xristinanı, Raşeli...

O bilərəkdənmi, İsanın yolunu gedirdi? Vinsent Van Qoqa əxlaqsız qadınlarla daha rahat idi. O, beləcə, insanlığın əsrlərlə yaratdığı əxlaq qaydalarına etiraz edirdi...

Etten uğursuzluqlar şəhəri!!!

Ailədə də, onu yaramaz, əyyaş və avara adlandırırdılar. Ata Teodor Van Qoq oğluna az qala nifrət edirdi. Sanki Yevangeliya komitəsi kimi Van Qoqlar da, Vinsenti Tanrıya

xəyanət etməkdə günahlandırıldılar.

Məgər Tanrı onu unutmamışdı?!.

Dünyanın qara-güruh yerinə atılıb qalmış, bədbəxtliklərin və uğursuzluqların qara buludunu başı üzərində gəzdirən Van Qoq Tanrıdan uzaqlaşmağa başlamışdı.

Doğurdanmı, tablolarındaki yarımçıq yollar onun "həqiqətə" inamını ifadə edirdi?!.

Vinsentin Tanrısı vardı?!.

Dul qalmış, gözəl əmiqızı Key Vinsentin məhəbbətini rədd etdi. "Yox! Heç vaxt, heç vaxt"...

"Əziz Teo!

Amsterdama getməyə mənə çox təcili pul lazımdır. Heç olmasa bilet pulu.

Sənə bir neçə şəkil göndərirəm. Yaz görüm, onları niyə almırlar. Və nə etmək lazımdır ki, onları satmaq mümkün olsun. Mən pul qazanmalı, onun dalınca getməli və bu "yox, heç vaxt,heç vaxt"ın nə demək olduğunu öyrənməliyəm"

Əzabkeş Vinsent! Görəsən, həyatının hanısa bir anında anladımı ki, dul əmiqızı onu niyə istəmiş?!. Keyə elan olunmuş eşq onu yalnız qohumlarından yox, ailəsindən də uzaqlaşdırdı. Hamı onu məzəmmət edirdi.

Cənab Teo Van Qoq! Dostuma bu dar günündə də, kömək etdiyin üçün əllərindən öpürəm!

Soyun Xristina! Döşlərinin ucları görsənmir. Sən bütün gizlin yerlərini aç, mənim təmiz, namuslu arvadım!

Teo, görürsənmi Vinsent burada Hz.İsaya nə qədər oxşayır? Onun da əxlaqsız bir Mariyası var. Vinsentin Xristinası kimi...

Haaqa körpülərinin altında 5 franka bütün bədənini sevgisi ilə verən Xristina...

Haaqalıların uşaqlarının atasının kim olduğunu bilmədən 9 ay qarnında daşıyan Xristina...

...bir sürü bic körpənin qanuni anası...

...və qocanın bir çox rəsminə çılpacaq model...

Xristina Haaqanın kasıb məhəllələrinin miskin daxmalarının birində Vinsent van Qoq üçün soyunmağı sevirdi.

Əziz Haaqa fahişəsi dostumun "əxlaqsız" rəsmləri üçün soyunduğuna görə ayaqlarına qapanardım.

Xristina! Vinsentlə sevişmək, bu qoca rəssamla ehtirasdan və şəhvətdən özünü itirmək xoşbəxtlikdirmi?

Artıq onlar evli idilər. Xristina yalnız Vinsentə məxsus idi. Halalca arvadının çılpacaq

bədənini müxtəlif pozlarda çəkəndən sonra Vinsent Haaqaya tamaşa etməyə çıxırdı.

Payız yağışları sarı yarpaqları döyəcəyəndə Qeyestdəki körpüdən kimsə kəsilmiş söyüd ağaclarına baxırdı. Bu həmin o kimsə idi ki, sonralar onun faciəli həyatı haqqında hamı ürək dolusu danışacaqdı.

Düşünürəm ki, Vinsent Xristinanı bir gecəliyinə mənə bağışlayardımı?! Hörmətli Van

Qoq, Xristinanın bədəninin istisini bütün vücuduma yayarkən keçirdiyim Eden həzzini

təsvir edə bilərsənmi?! Sənə Xristinanın əvəzinə 5 franklıq günəş sarısını gətirəcəyəm...

Teo,Vinsent sənin pullarını havaya sovururdu?! Yazıq qoca, intihar gününə kimi elə bildi ki, "cızma-qaralar"ı sənə nə vaxtsa yaxşı pul gətirəcək.

Arl fahişəxanalarını Qoqenlə gəzmək, Raşelin ən sevimli müştərisi olmaq...

Əxlaqsız Raşel Vinsentə FU-RU deməyi xoşlayırdı. O öz Fu-Rusunun qulağını öpür, onu istəyirdi.

"Fu-Ru əgər 10 frankın yoxdursa, onda bəlkə qulağını kəsib mənə verəsən? Mən onu rəfin üzərinə qoyub hər axşam oynadaram"- deyirdi, Raşel.

Over səmasıdamı təlatümlüdür, Vinsent! Yenədə mi, o çöllərdə kimsə bütün yaranışa, Tanrıya və özünə qarşı üsyan səsini qaldırıb, nifrət rəmzi olan sarının çalarını axtarır!?. ...dostum, ağlama...

...bilirəm...

Məgər günah səndədir ki, insanlar sənin rəsmlərini zamanında anlamadılar. Olsun!
Qoy, hər şey onlar deyən kimi olsun.

Cənab, Vinsent Van Qoq! Gəl, günəş sarısına doğru gedək. Öpək Tanrının səsinə.
Pıçıldayaq təbiətin qulağına...

Gəl, birlikdə Teomuzun məzarına zanbaqlar çəkək... Axı, o zanbaqları sevirdi. Ölüm
rəmzi olan zanbaqları.

Sərçə qanadları

Ziyad QULUZADƏ

*"KRİPTOMUN GİZLİNLƏRİ" SİLSİLƏSİNDƏN ESSEVARI
DEKONSTRUKSİYA*

Kilsə musiqisinin qotik üslublu binalarının naxışları üzərindəki əks-sədası...
Balaca Bakı kəndinin tək minarəli məscidindən ucalan azan səsi...
İçərişəhərin dar küçələri ilə qara çadrasına bürünüb harasa tələsən qadının ürkək baxışı...
Hündürmərtəbəli binaların eyvanından arvadına lənət yağdıran "Koroğlu"ların,
"Babək"lərin bariton avazı...
Otağının bir küncünə sığınıb taleyinə və onu yazana üsyan edən, qəlbinin qapılarını şeytanın üzünə taybatay açan təzə gəlin...
...bakirəliyi pozulmamış ağ paltarlı...
...II İohan...
...Fatma...
Fincan qırıqlarına yapışmış qan ləkəsi...
...ölüm...
Xaos və Allah

III

"Makinanın səsi nə vaxtsa kəsiləcəkmi?" deyə bağırırdı sanki Afaq Məsudun yazığı ana obrazı.
O özünü yazıçılıqla analığın ortasına atıb. Əzab çəkir. Vicdan əzabı. Beyninin özünə də, məlum olmayan bir qatında yazığı anadan, ana yazıçıdan qorxur.
...utanır...
...kiçilir...
Allah kimi yoxluğa çevrilir.

III

...parçalanmışdı...
Qolları, barmaqları, başı, cinsiyyət orqanları, ayaqları...
Otağa baxdı. Makinanın dilləri öz-özünə ağ varağın üzərinə qarışqa qatarı kimi qara-qara hərflər düzürdü.
Yanağındakı bir damla göz yaşını əlinin dalı ilə sifətinə yaydı. İçini çəkdi.
Anasının heç bir günahı yox imiş. Bütün işlərin səbəbkarı adamı xəstəhal edən, özünə maqnit kimi çəkib yapışdıran makina imiş.
...və makinadan sətir-sətir düzülən hərf qatarının arasından evin ortasına şifrələnmiş Afaq Məsud səpələnir...
Sərçə qanadlı, başında müqəddəs Məryəmdəki kimi ağ halə və ilahi təbəssüm.
Mona Lizanın təbəssümü.
...və balaca qızciğaz fincan qırıqlarını yığarkən qanatdığı barmaqlarını onun başı üzərindəki ağ haləyə axıdıb rəngini dəyişirdi...
Onun müqəddəsliyini ləkələyib şeytana ibadət edir.

Sərçənin başı üzüldü. Məhəccərin qabağında "cükküldəşən" sərçələr uçub getdilər. Afaq Məsud yazı masasının yanına uzatdığı başsız sərçənin qanadlarını qoparır, özünə yapışdırır və səməyə uçmağa cəhd edirdi.
...qapının açar yerində bir qız gözü görsəndi...
... açar yerinə bir damla göz yaşını düşdü...
...xəfif hıçqırtı eşidildi...

Otaqdakı ilham pəriləri uçuşub yazığın hisslərini şifrələyirdilər. Afaq xanım belinə taxdığı qanadlardan bezərmi, mələyə oxşamaq cəhdindən darıxarmı? Sərçəni qanadları ilə birlikdə zibil qabına atdı.

III

Qız anasını qısqanırdı?

Atasına?

Həmişə, içdən-içə şüurlı fikirləşirdi ki, anası çörək qırıntıları atdığı boz sərçələrdən birinə çevrilsin. O da əlini atıb bu sərçələrin arasından anasını tutsun. Balaca barmaqları ilə onun boynunu üzüb pəncərədən həyatə atsın. Ancaq anasını tuta bilmədi.

Bir səhər yatağından qalxanda sərçəyə çevrilmiş anası yazı makinasını da götürüb, pəncərədən uçub getmişdi...

III

"II İohan mənim üçün gəlib. Hə. Romada yeniyetmələrlə oynamaqdan bezib. Daha o da müqəddəs olmaq istəyir. İsayə sadıqlığını dünyaya nümayiş etdirmək istəyir. Eden Bağıni arzulayır. Bilir ki, bu işi ancaq mən düzəldə bilərəm" deyər Yazıqlar İttifaqının yeni təmirli dəhlizlərində, Tərcümə Mərkəzinin köhnə binasında qarşısına çıxan söz adamlarına qorxa-qorxa yaxınlaşırdı.

Mən də II İohanı görmək istədim. Müqəddəs olmaq istəyəni gördüm...

Sonra "Can üstə" tamaşasına baxdım. Düz səhnənin ortasında "Qoca"nın yerində II İohanı gördüm. Hamını xaç suyuna salırdı.

III

Afaq Məsud zamanın üzünə söyür. İnsan yaddaşının heç kimə məlum olmayan qırıqlarında dolaşır.

...və içəriyə qayıdış.

Melanxoliya.

Nəyi isə axtarmaq.

Nəyi? Niyə? Kimi? – bilinmir.

Onun yeganə məqsədi axtarmaqdır.

Allahı axtarır?

O, Don Kixotdur?

Yox. O, Servantesdir – Migel de Servantes.

Niyə?

Çünki Don Kixot nə axtardığını bilmir. Servantes isə Don Kixotun nə axardığını bilirdi.

Nə bilirdi? Don Kixot həqiqəti axtarırdı?

Yox. Don Kixot da, Afaq Məsud da Allahın Allahını axtarırlar.

Bəs sən?

Mən? Sakit dayan, yazı bitdi.

Ziyad Quluzadə.

Kamal Abdullanin paradiqması

("Kriptomun gizlinləri" silsiləsindən)

Üç-dörd qapını ört!

Three-four close the door!

"Sirr açırım. Gizlinləri. Görünməyənləri, göstərilməyənləri göstərirəm. Allahın hamınızdan gizlətdiyi həqiqətləri onun ürəyindən oğurlamışam... Artıq bütün həqiqətləri biləcəksiniz. Qorxuram. Hamidan qorxuram. Allahdan başqa" deyə bağıra-bağıra əlində Dədə Qorqudun sazının simlərini dıncıldada-dıncıldada Kamal Abdulla gördü. Məhəmməd Füzulinin heykəlinin yerində dayanıb üzü Qoşa qala qapılarına doğru gülümsəyirdi. Gözlərini gördüm. Kədərli idi. Qəribə, izahagəlməz qorxu var idi. "Müqəddəs Zevs. Ey, dünyanı nura boyayan Promotey gəl, Bakıya. Tut, mənim əllərimdən. Gedək birlikdə Laçına, Şuşaya" dediyini eşitdim. Və bir damla göz yaşı düşdü əlindəki sazın simlərinə. Ümitsizcəsinə bir şer pıçıldadı.

Mənə deyən gərək nə olub axı,
Nə çabalayırsan, söylə, nə xəbər.
Sən çətin tapasan axtardığını.
Sən axtardığını itirməyiblər.

Susdum. Heykəlin yanındakı oturmaçılardan birində sevgilim D.-ilə oturmuşduq. Əlimi tutmuşdu. Qorxdu. Başını çiyinə qoyub, ağladı. "Allahın yalanı üzə çıxdı, Ziyad" dedi.

Mənim mübhəm oxucularım! Sizə Kamal Abdullanın kriptosunu açım? Yoxsa, öz kriptomun Kamal Sırrindəki həqiqətlərini deyim? Və ya Kamal Abdullanı da, məni də narahat edən bəşəriyyətin açılmamış sırrlarından danışım?

Bilmirəm.

Hardadır bu cahanın SİRRİ?

-Dədə Qorqudda?!

Allahın Sırrını oğurlamaq. Onu bütün gizlinlərindən, gizəmindən soyundurub internetdə, facebookda biabır etməklə xoşbəxtliyi tapa biləcəyikmi?

Kimdir axı, bu Dədə Qorqud?

Kim uydurdu bu nağılı?

Bəlkə heç nə yoxdur? Bəlkə heç kim yoxdur?

... nə Dədəm Qorqud...

...nə Kamal...

...nə də mən...

...SİRRDİR...

Bütün həqiqətlər nə zamansa açılmış SİRRlərdir.

Göydən Tanrının kədəri yağır. Damcı-Damcı düşür ürəyimizə.

...ümitsizlik dolu kədar...

Sirrin açılmağı çarəsizliyin əlacıdır mı? Həqiqətin meydana çıxması, farş olunmaq və bu kimsəsiz, tənha, boz dünyanın ortasına atılmaq...

Kamalin (kriptosu mənə məlum olan adamlarla aramda qəribə bir səmimiyyət yaranır və ruhsal əlaqələr mənə sosial qanunlarla hesablaşmağa qoymur. Ona görə də Kamal Abdulla yox, Kamal yazıram.) dərdi nədir? Bütün dəyərlər sistemindən, sirrdən, yalandan, ikiüzlülükdən, yalandan, reallıqdan və Tanrıdan yuxarıda dayanmaq. Onun dərdi ağrısını çəkə bilmədiyi dərdlərini SİRRə çevirib onlardan qurtulmaqdır. Kodlarla həqiqəti deməkdir. Kodlarla etiraz etməkdir. Kodlarla dissident olmaq istəyidir.

"Yarımqıq əlyazma"nı kim uydurdu? Bu millətin zorla qəbul edib, kutsallaşdırdığı Dədəm Qorqudun sazını əlindən alıb, saqqalını avropa sayağı qır xıb, boynundan da xaç asmaqla postmodern dekanstruksiya edib adiləşdirmək niyə? Və özünütəhqir, özünütənqid, özünəqarğış, özünüsöyüş və s.-lərlə bəşəriyyətin insan sürüsünə qarışmış 9000000-luq azərbaycanlının ulu babasını öldürmək əzab verici deyilmi?

Mən Dədəm Qorqudu Zevsdən daha çox sevirəm. Bəs siz?

Ədəbiyyat hər bir xalqın içidir. Ruhunun dilidir. Ruhunun psixoloji xəstəlikləridir. Bu xalqın taleyinə isə yas, kədər, şizofreniya, ruhi pozğunluq, özünütəhqir və mazaxizm yazılıb. Biz həm də bir az sadistik. Xoşlayırıq bizə əzab versinlər. Bizi qırmanclasınlar. O qədər xoşlayırıq ki, bunu görməyəndə özümüz öz buynuzumuzu aparıb kiminsə qoşa lüləsinin ağızına dayayırıq.

Hardansa bir psixoterapist tapmalı. Təcili yardıma zəng vurmaq lazımdır... Hamını köməyə çağırmaq lazımdır. Allahdan başqa...

Hanı mənə sevənlər?

Heç kim yoxdur?!

Bütün yaradıcı adamlar yaratdıqlarında altşurun gizlinlərini, qorxularını açıb göstərirlər. Mən "İstindaq" hekayəsində bir dərviş gördüm. Mənəviyyatla yoğrulmuş ruhuna bulaşan maddiyyatı təmizləmək fikrində olan bir dərviş. O, qorxurdu. İlahi məqama yüksəlməklə verəcəyi qurbanlardan, keçməli olduğu yolun əzablarından qorxurdu. Hökmdarla Allahın arasında seçim etməliydi. Hansını seçməliydi? Bilmirdi.

Bizi sevənlər arxa qapıdan qaçdılar. Hamı bir-bir öz sevgilərini də üstümüzə atıb harasa, uzaqlara getdilər. Unudulduq...

"-sağa getsən, huri-mələklərlə qarşılaşacaqsan!"

"-sola getsən, səni qızıldan saraylar gözləyir!"

"-irəli getsən, böyük bir məmləkətin padşahı olacaqsan! "

"-amma geriyə baxma! Nə edirsən et, geriyə baxmaq! Baxma geriyə- daşa dönərsən!"

SAGDA- Huri-mələklər gördüm. Başlarında ağ halə. Zorlanmışdılar. Hansısa şərəfsiz başlarındakı buta şəkilli kəlayağını cırmışdı. Sağ utandırıcı idi. Xocalı vardı. Qan vardı. Göz yaşı sel kimi axırdı.

SOLDAN- qorxdum. Getmədim. Uzaqdan baxdım. Qapı səsləri gəlirdi. Asta-asta, qorxa-qorxa açılan qapı səsləri. Küçənin tininə gözünü zilləyib səkidə oturan qadın gördüm. Balaca oğlunun başını dizləri üstünə qoyub sığallayırdı. Hələ də geri dönəcəyinə inandıqları dissident ruhlu şair atalarını gözləyirdilər.

İRƏLİYƏ- yol açıqdır. Orada səni gördüm. Özümü gördüm. Kamal Abullanı gördüm. Yeni roman yazırdı. "Dünyanın ən bəxtiyar insanları yaşayn SİRRilər ölkəsi"

GERİYƏ- baxmıram. Boynum dönərmə geriyə? Utanıram. Geriyə baxmayın...